

Dějepis práce od 18. 5 do 23. 5.

Děti,

posílám práci na tento týden. Tentokrát se podíváme do Anglie, která po smrti Alžběty zažila velmi divoké období. Poprava krále, vznik republiky, to vše Angličané během pár desetiletí zažili. Tyto okamžiky jsou pro budoucí Velkou Británii velmi důležité, neboť se zde formuje moderní podoba Anglie, kterou známe do dnešních dnů. Než si napíšete zápis, mám pro vás malé opakování o dvoře Rudolfa II. a jeho době. Protože toto učivo už nemáme v učebnice, posílám svou, abyste si vše mohli přečíst ☺

Mějte se krásně.

S pozdravem Lucie Jelínková.

Informace k učivu:

Hravý dějepis 8

Otázka pro vás, kterou si vypracujete do sešitu: co to je Mayflower a kdo to jsou puritáni?

Obrázky použity z www.wikipedia.com

Dějiny významných evropských států v 17. a 18. století

Anglie a Velká Británie

- V roce 1603 zemřela královna Alžběta, která neměla žádného potomka → Tudorovci vymřeli a na trůn se dostal skotský král **Jakub I. Stuart** – dynastie **Stuartovců**.

Občanská revoluce v Anglii

- Po smrti Jakuba začal vládnout jeho syn Karel I.
- Pokoušel se vládnout absolutisticky a přestal svolávat parlament.
- Zaváděl ve Skotsku anglikánskou církev → Skotové jsou katolíci, a proto vtrhli do Anglie → Karel musel svolat parlament pro vypsání mimořádných daní → parlament odmítl, a tak ho rozpustil.
- Karel musel po neúspěchu znova svolat parlament, který si začal diktovat pravidla – 1642 vypukla občanská revoluce – **Karel ji prohrál a v roce 1649 byl popraven**.
- Monarchie zanikla a vznikla republika v čele s **Oliverem Cromwellem**.

Cromwellova diktatura:

- Nově měl řídit republiku parlament složený pouze z volených zástupců.
- Za jeho vlády se Irsko stalo první anglickou kolonií.
- Podporoval námořní obchod → **vydal plavební zákon** – do kolonií a Anglie mohly zboží dovážet jen anglické lodě nebo lodě ze zemí, ze kterých pocházelo zboží → **Anglie se stala námořní velmoc!**
- V roce 1653 se Cromwell prohlásil **LORDEM PROTEKTOREM** a nastolil puritánskou diktaturu.
- Po smrti Cromwella se z Anglie opět stala monarchie.

Slavná revoluce

- Po smrti C. nastoupil na trůn syn popraveného krále Karel II., ale i on chtěl vládnout absolutisticky a zaváděl katolickou víru
- Jeho příznivci a odpůrci se rozdělili do dvou skupin, které se staly zárodkem pro moderní politické strany.
- Karel byl svržen a na trůn se dostal Vilém Oranžský, protestant – Z Anglie se stala konstituční monarchie.

Jakub I. Stuart

Popravený anglický
král Karel I., byl
bratrem naší „zimní“
královny, manželky
Fridricha Falckého

Oliver Cromvell

Nástup Stuartovců na anglický trůn

V roce 1603 zemřela v Anglii královna **Alžběta I.** Tato panovnice se nikdy nevdala a neza nechala po sobě žádného potomka. Jako nástupce určila svého synovce, syna Marie Stuartovny, skotského krále **Jakuba I. Stuarta** (→ Obr. 1). Na anglický trůn tak po Tudorovcích nastoupila **dynastie Stuartovců**, která vládla Skotsku a Anglii jakožto personální unii. Stuartovci na anglickém trůně setrvali přes sto let.

Jakub I.

Z hlediska českých dějin je Jakub I. významný tím, že byl tchánem **Fridricha Falckého**, zvaného zimní král, kterému měl pomoci financovat vojsko proti Ferdinandovi II. Parlament (→ Obr. 2) však schválil jen část nákladů. Vládu Jakuba I. provázely snahy o náboženské změny – pokusil se zavést anglikánskou církev v **katolickém Skotsku**. K tomuto vyznání přestoupil poté, co se stal anglickým králem (jakožto skotský král byl katolík). Mimo jiné za jeho vlády začala soustavnější **kolonizace Severní Ameriky**.

Obr. 2 – Budova britského Parlamentu

Začala vznikat v 11. století, ale celkově byla zrekonstruována po požáru v 19. století. Dominantou Parlamentu je Alžbětina věž, ve které je umístěn zvon Big Ben, po kterém je někdy mylně označována celá věž.

Karel I.

Po smrti Jakuba I. nastoupil na anglický a skotský trůn jeho jediný syn **Karel I.** (→ Obr. 3). Snažil se nastolit absolutistický model vládnutí, a proto přestal svolávat parlament, což vedlo k závažným problémům. Tím hlavním bylo, že Karel I. **nemohl bez schválení parlamentu vypisovat daně**, které nutně potřeboval pro vedení války, ale i pro běžný provoz státu. Snažil se posilovat autoritu anglikánské církve, zakazoval církve puritánské a kvůli náboženským sporům **vtrhl do Irska a Skotska**, ve kterých probíhaly vzpoury. K této akci ale potřeboval finance, které bez souhlasu parlamentu nemohl získat. Proto byl v roce 1640 nucen parlament svolat. Tomuto zasedání se říká tzv. **krátký parlament**. Karel I. totiž vzápětí parlament, se kterým se nemohl shodnout, znovu rozpustil.

Obr. 1 – Jakub I. Stuart

Roku 1589 se oženil s Annou Dánskou. Svatbě předcházela výprava, jejímž cílem byla záchrana Anny – ta cestou na Britské ostrovy ztroskotala, a tak se ji Jakub osobně vydal zachránit.

Obr. 3 – Karel I.

Autorem portrétu Karla I. byl významný barokní malíř Anthony van Dyck (fan dajk), který se stal průkopníkem portrétů šlechty.

Tato situace byla však neudržitelná, a proto Karel parlament svolal znovu (tzv. **dlouhý parlament**) a toto zasedání trvalo nepřetržitě v letech 1640–1653. V roce 1642 začala **občanská válka** mezi králem a parlamentem.

ANGLIE A VELKÁ BRITÁNIE

Obr. 4 – Cromwell čtoucí dopisy nalezené v Karlových zavazadlech po bitvě u Naseby [nejzbi]. Rozhodující bitvou občanské války byla **bitva u Naseby** v roce 1645, kde byl král drtivě poražen. Na obraze Charlese Lanseera [čar-se lencira] jsou zachyceni vítězové, jimž se podařilo ukořistit králova osobní zavazadla včetně jeho korespondence. Z dopisů vyplynulo, že Karel I. hledal pomoc i u katolíků na evropském kontinentě, což krále připravilo o řadu jeho stoupenců.

- Pokus se vysvětlit, proč nalezená korespondence králi u jeho stoupenců uškodila.
- Popiš s pomocí obrázku výstroj vojáků za anglické občanské války.

Obr. 5 – Karel II. s manželkou Kateřinou z Braganzy. Karel II. podporoval vědu a umění, díky jeho přispění vznikla Královská greenwickská [griničská] observatoř a Královská společnost, čili akademie na podporu věd.

- Na základě vyobrazení královského páru a jeho dvořanů popiš jednotlivé části mužského a ženského oděvu vyšších společenských vrstev v Anglii 17. století.
- Zjisti, čím je významná Královská greenwickská observatoř.

Obr. 6 – Velký požár Londýna

V roce 1666 postihl Londýn tzv. velký požár. Dnes se jedná o jednu z největších londýnských katastrof, která ale zastavila mor, který pokračoval z předešlého roku. Po požáru začala přestavba Londýna, na které se podílel především sir Christopher [krystofr] Wren, vznikla tak např. katedrála sv. Pavla.

Anglie republikou

Karel I. opustil Londýn a začal shromažďovat vojsko proti parlamentu. Na straně krále stála pozemková šlechta, část anglikánské církve a katolíci, strana parlamentu byla tvořena stoupenci z řad měšťanů, venkovské šlechty, presbyteriánů a independentů (→ viz str. 14). Zprvu se dařilo lépe vypresbyteriánů a independentů (→ viz str. 14). Zprvu se dařilo lépe vy-cvičenému vojsku krále, ale s příchodem velitele **Olivera Cromwella** do parlamentního vojska se situace obrátila (→ Obr. 4). Na- konec došlo k **zajetí Karla I.**, král byl obviněn z velezrady a **odsouzen k smrti**. Z Anglie se stala poprvé a naposledy **republika**. Do jejího čela byl dosazen Oliver Cromwell, jemuž se podařilo potlačit opozici v parlamentu. Nejprve tak získal označení kusý parlament a nakonec byl rozeznán úplně. V tuto chvíli Oliver Cromwell získal **titul lorda protektora**, kterým zůstal až do své smrti v roce 1658.

Během svého působení zavedl tzv. zákony o plavbě [navigacejns akts]), podle nichž se smělo na Britské ostrovy dovážet zboží jen na anglických lodích nebo na lodích z té země, kde bylo zboží vyrobeno. Tyto zákony byly namířeny především proti hlavnímu konkurentovi Anglie v námořním obchodu, jímž bylo Nizozemí.

Restaurace Stuartovců

V roce 1660 nastalo období tzv. **restaurace Stuartovců**. Na anglický trůn usedl syn Karla I. **Karel II.** (→ Obr. 5). Za jeho vlády došlo k jedné z největších katastrof Londýna – **požáru v roce 1666** (→ Obr. 6), který zničil podstatnou část města. Po smrti Karla II. nastoupil na trůn jeho bratr **Jakub II.**, který začal porušovat původní úmluvu Karla s parlamentem. Prosazoval absolutistickou formu vlády a tíhl ke katolické víře. Postupně proto sílila nespokojenost s jeho vládou. Ta byla svržena během tzv. **slavné revoluce** v roce 1688. Parlament předal vládu Vilému III. Oranžskému, který byl manželem Jakubovy dcery Marie. Nástup Viléma a Marie (→ Obr. 8) na trůn byl podmíněn podepsáním **Listiny práv** (→ Listina práv), která určovala pravomoci **parlamentu a panovníka**. Anglie se tak stala parlamentní monarchií. Vilém a Marie neměli společně žádné děti, a proto Vilém III. Oranžský nabídl sesazenému Jakubovi II., že pokud by se sám vzdal trůnu, označil by Vilém za svého nástupce Jakubova syna Jakuba Františka Stuarta. To ale Jakub II. odmítl.

ANGLIE A VELKÁ BRITÁNIE

Listina práv

Toto písemné potvrzení práv parlamentu znamenalo nastolení konstituční monarchie a je považováno také za jeden z pilířů ochrany lidských práv, kterým se inspirovaly i další země. Obsahuje ustanovení o tom, že ...

- ... král nesmí bez souhlasu parlamentu zvýšit daně;
- ... poslanec parlamentu se zodpovídá jen před parlamentem a ne před králem či královským soudem;
- ... soudy jsou pouze civilní, církevní soudy se neuznávají;
- ... král smí mít v dobách míru vojsko jen se souhlasem parlamentu;
- ... se potvrzuje svoboda projevu a debat či řízení v parlamentu.

• Vysvětlí, jak tato ustanovení přispěla k ochraně politických a lidských práv.

Obr. 7 – Ruiny opatství sv. Marie v Rock of Cashel [rok of keš] (Irsko)

Oliver Cromwell se obával spojenectví irských katolíků se stoupenci krále a tak se vydal na tažení do Irska. Zemi se mu podařilo ovládnout, ovšem mnoho obyvatel bylo zmasakrováno, některá města vypálena, bylo zakázáno praktikování katolických bohoslužeb, půda katolíků byla zabavena a katoličtí kněží byli zabíjeni. Svědectvím těchto událostí jsou například rozvaliny opatství sv. Marie.

Spojené království Velké Británie

Po smrti Marie a Viléma se královnou stala **Anna Stuartovna**, další dcera Jakuba II. Za vlády této panovnice vzniklo v roce 1707 sloučením Anglie a Skotska Království Velké Británie. Za vlády Anny docházelo k oslabování moci panovníka a narůstajícímu vlivu parlamentu. Tato panovnice sice děti měla, ale žádné ji nepřežilo. Proto na anglický trůn dosedla v roce 1714 s panovníkem **Jiřím I. Hannover-**ským nová dynastie.

Obr. 8 – Vilém III. Oranžský

Vilém nebyl jen anglickým, skotským a irským králem, ale po svém otci i nizozemským místodržícím. Tato socha Viléma III. se nachází před Kensingtonským palácem, Vilémovou rezidencí.

• Pokus se vysvětlit, proč je zobrazen právě v takovémto postoji.

Obr. 9 – Britská vlajka

Skládá ze 3 vlajek – anglické, skotské a irské.

• Zjisti, jak tyto jednotlivé vlajky vypadají.

restaurace = uvedení do původního stavu

konzervativní = nechtějící změny, lpění na tradicích

lord protektor = hlava státu nebo králův regent

regent = dočasný zástupce panovníka

personální unie = spojení nejméně dvou států osobou panovníka

Obr. 10 – Rodokmen Stuartovců

ANGLIE A VELKÁ BRITÁNIE

Obr. 11 – Puritáni

Lidé, kteří opustili Anglii, mohli nalézt náboženskou svobodu v Nizozemí, zde ale ztráceli svou anglickou kulturu, a proto se rozhodli pro cestu do Ameriky (→ Obr. 12, 13).

JIŘÍ I.

Jiří I. se na britský trůn dostal díky své matce, Žofii Hannover-ské. Ta byla dcerou Fridricha Falckého a Alžběty Stuartovny (dcera Jakuba I.). Žofie byla ustanovena dědičkou trůnu zvláště kvůli své protestantské víře (přímá Stuartovská linie byla katolická). Žofie se ale královnou nestala, protože zemřela nedlouho před Annou Stuartovnou. Tato dynastie setrvala na anglickém trůně do roku 1901, kdy zemřela královna Viktorie.

Vznik politických stran

V této době se v Anglii začaly tvořit první politické strany – **konzervativní**, krále podporující **toryové**, a **liberální**, parlament podporující **whigové**. Anglický parlament se dodnes skládá ze dvou komor – **Dolní sněmovny** (členství na základě voleb) a **Sněmovny lordů** (členství se dědí).

Náboženské skupiny

Puritáni (→ Obr. 11) byli skupinami křesťanů, které vznikly v době reformace v Anglii a které usilovaly o očistu církve od pozůstatků katolicismu a dodržování přísných morálních zásad. Jako **presbyteriáni** byli označováni členové reformovaných církví v anglicky mluvících zemích, které byly založeny reformovanými radami starších. Nejvíce se presbyteriáni

na kalvinistickém učení a usilovaly o svobodnou vnitřní správu církve volenými radami starších. O úplnou nezávislost církví šířilo ve Skotsku, v Čechách je typickým příkladem **Československá církev evangelická**. O úplnou nezávislost církví usilovala skupina označovaná jako **independenti**.

Obr. 13 – První díkůvzdání

Otcové poutníci byli první trvale žijící Evropané na území USA. Zvláště ale první zima pro ně byla velmi těžká, a to z důvodu nemoci a nedostatku potravin. Domorodé obyvatelstvo jim pomohlo, vysvětlilo, jak zacházet s plodinami, které Otcové poutníci z Evropy neznali. Za rok pak vzdali domorodcům díky a odtud se odvozuje svátek Den díkůvzdání.

- Kdy Američané tento svátek slaví? Které pokrmy se tento den typicky servírují?
- Popiš rozdíly mezi způsobem stolování domorodého obyvatelstva a osadníků.
- Podle čeho bys poznal, v jaké atmosféře se setkání odehrává?

Obr. 12 – Mayflower

Jméno lodí, která z Plymouthu do Ameriky dovezla skupinu anglických puritánů. Tato skupina je známá jako Otcové poutníci.

Smrtí Alžběty I. vymřel rod Tudorovců a na anglický trůn usedli Stuartovci, kteří vládli přibližně 100 let. Během této doby se posilovala moc parlamentu na úkor panovníka. Po popravě krále Karla I. se Anglie dokonce stala na pár let republikou v čele s Oliverem Cromwellem, po jeho smrti se ale Anglie stala opět monarchií. Roku 1707 vzniklo spojením Anglie a Skotska Království Velké Británie.

Který slavný fyzik byl členem Královské společnosti? Které jeho zákony ho proslavily?

Jak dnes fungují parlamentní volby ve Velké Británii? Srovnej tyto volby s volbami v České republice.

Observatoři v Greenwichi prochází nultý poledník. Jaký je další význam této observatoře?

1. Který rod panoval na anglickém trůně v 17. století? Jmenuj některé panovníky z tohoto rodu.
2. Shrň základní myšlenky Listiny práv.
3. Popiš, za jakých okolností se z Anglie stala republika.
4. Kdy a za vlády kterého panovníka vznikla Velká Británie?
5. Jmenuj hlavní náboženské skupiny, které bychom našli v Anglii 17. století.

KOLONIE

Angličané jako kolonizátoři

letí kolonie na získaly název N v Severní Amer nována po krá na). Oblast dne obchodovali s telstvem. Post která kromě i Kanadu.

Na americké kdy se střetli vítězně vyšli

Důvody zakládání kolonií

boženské c ti svobodni v Evropě n vit. Do osic Vznikaly zc v této dob Ameriky, k se obvykle

Obr. 2 – C Uskupení

- Na zákla
- Které ja používaj
- Kdo je v
- Zjistí, ja

Získáš místo u císařského dvora?

Připravila Tereza Nickel

Císař Rudolf II. byl vzdělaný muž a vzdělání rovněž dokázal ocenit. K jeho dvoru se sjížděli velcí učenci z celé Evropy. A co ty? Dokážeš císaře oslnit svými znalostmi a získat místo dvorního historika?

1 Z jakého rodu Rudolf pocházel?

- a) Z habsburského.
- b) Z přemyslovského.
- c) Z jagellonského.

2 Jacopo Strada byl ...

- a) Dvorním alchymistou.
- b) Dvorním malířem.
- c) Správcem císařových sbírek.

3 Jak se jmenovala Rudolfova manželka?

- a) Kateřina Stradová.
- b) Neměl manželku.
- c) Marie Španělská.

4 Který z učenců nepůsobil o Rudolfova dvora?

- a) Tycho Brahe.
- b) Edward Kelley.
- c) Galileo Galilei.

5 Co bylo k vidění v Rudolfově kunstkomoře?

- a) Exotická zvířata.
- b) Umělecká díla a cennosti.
- c) Alchymistické pomůcky a lektvary.

6 Co pro císaře vyráběl Edward Kelley?

- a) Hvězdářský dalekohled.
- b) Golema.
- c) Elixír mládí a zlato.

7 Jakou nemocí císař trpěl?

- a) Deprese.
- b) Chronickou rýmou.
- c) Neštovicemi.

8 Jak se jmenovala listina, kterou Rudolf Čechům potvrdil svobodu náboženství?

- a) Rudolfův majestát.
- b) Rudolfova bula.
- c) Listina císaře Rudolfa.

9 Komu Rudolf II. přenechal na sklonku života trůn?

- a) Nejstaršímu synovi jménem Julio Caesar.
- b) Mladšímu bratrovi Matyáši.
- c) Svému oblíbenému lvu.

☛ Tycho Brahe platí za nejpřesnějšího pozorovatele hvězdné oblohy před vynálezem dalekohledu. Pozoroval však oblohu i na dvoře Rudolfa II.?

Vyhlášení výsledků

Za každou trefu si připiš bod!

0-3 bodů Tak s takovými mizernými znalostmi před císaře nemůžeš. Pokud stojíš o život u jeho dvora, zkus se poptat třeba v kuchyni, jestli nehledají někoho na krájení cibule. Ale spíš se zdá, že tě Rudolf II. moc nezajímá.

4-6 bodů To není špatný výsledek, ale na audienci u císaře to ještě nestačí. Ale nevzdávej se! Zkus se

stát učněm u některého z dvorních učenců, a když budeš šikovná/ý, císař si tě jistě brzy všimne.

7-9 bodů Skvělé, máš vskutku obdivuhodné znalosti! Čeká tě audience u císaře, při které ti panovník nabídne místo dvorního historika. Dostaneš dům na dobré adrese, štědrý plat a spoustu zajímavé práce.